

Προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα διαφυλικά άτομα

Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου... ή γενετήσιου προσανατολισμού.
Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 21)

Το φύλο που μας αποδίδεται επισήμως κατά τη γέννησή μας (αγόρι ή κορίτσι) εξαρτάται από τα σωματικά μας χαρακτηριστικά. Είναι όμως πιθανό να μην ταιριάζει με την ταυτότητα του φύλου μας – δηλαδή με τον τρόπο που αισθανόμαστε και σκεφτόμαστε γι' αυτό. Διαφυλικό άτομο είναι αυτό που έχει ή/και εκφράζει ταυτότητα φύλου διαφορετική από το φύλο που του αποδόθηκε κατά τη γέννησή του.

Τα διαφυλικά άτομα μπορούν να επιλέξουν να εκφράζουν το φύλο τους με διάφορους τρόπους. Εάν επιθυμούν να επιφέρουν μονιμότερες αλλαγές στο σώμα τους, μπορούν να προβούν σε χειρουργική επέμβαση και σε ορμονοθεραπεία. Η διαδικασία αυτή μπορεί να διαρκέσει αρκετά χρόνια, και δεν οδηγεί πάντοτε σε πλήρη επαναπροσδιορισμό του φύλου («αλλαγή φύλου»). Η ταυτότητα του φύλου μπορεί να εκφραστεί επίσης μέσα από τη χρήση ρούχων και καλλυντικών («παρενδυσία» ή «διαένδυση»).

Επισημαίνεται ότι τα διαφυλικά άτομα αντιμετωπίζουν τρανσφοβία και διακρίσεις λόγω της ταυτότητας του φύλου τους και όχι απαραίτητα λόγω του γενετήσιου προσανατολισμού τους. Τα διαφυλικά άτομα μπορεί να είναι ετεροφυλόφιλα, ομοφυλόφιλα ή αμφιφυλόφιλα.

Προστασία από τις διακρίσεις

Τα διαφυλικά άτομα υφίστανται διακρίσεις, συχνά σε μεγαλύτερη κλίμακα από τις λεσβίες, τους ομοφυλόφιλους και τους αμφιφυλόφιλους, ιδίως στον τομέα της απασχόλησης. Τα διαφυλικά άτομα που μιλούν ανοιχτά για την ταυτότητα του φύλου τους στον χώρο εργασίας έχουν περισσότερες πιθανότητες να πέσουν θύματα παρενόχλησης από τους συναδέλφους τους και να αναγκαστούν να αλλάξουν εργασία.

Η κοινοτική νομοθεσία κατά των διακρίσεων απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω φύλου στον χώρο εργασίας. Σύμφωνα με το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τα διαφυλικά άτομα που υφίστανται διακρίσεις μπορούν να προστατευθούν δυνάμει της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου, εάν έχουν προβεί σε πλήρη αλλαγή φύλου ή εάν έχουν κινήσει τη σχετική διαδικασία. Εντούτοις, παραμένει ασαφές εάν προστατεύονται και τα υπόλοιπα διαφυλικά άτομα (όσα δηλαδή δεν έχουν προβεί σε χειρουργική επέμβαση ή δεν έχουν κινήσει τη σχετική διαδικασία).

Τα κράτη μέλη ακολουθούν διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς το συγκεκριμένο θέμα:

Σε 12 κράτη μέλη (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λεττονία, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πολωνία, Σλοβακία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο), οι διακρίσεις εις βάρος των διαφυλικών ατόμων θεωρούνται ως μορφή διάκρισης λόγω φύλου. Εντούτοις, συνήθως τα διαφυλικά άτομα δεν προστατεύονται ρητώς ως ξεχωριστή κατηγορία. Αντιθέτως, η πρακτική των εθνικών δικαστηρίων είναι να τα συμπεριλαμβάνουν στις διακρίσεις λόγω φύλου.

Σε 11 κράτη μέλη της ΕΕ (Βουλγαρία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ελλάδα, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία), οι διακρίσεις εις βάρος των διαφυλικών ατόμων δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των διακρίσεων λόγω φύλου ούτε των διακρίσεων λόγω γενετήσιου προσανατολισμού. Είναι ασαφές εάν τα διαφυλικά άτομα προστατεύονται με κάποιον τρόπο από τις διακρίσεις.

Σε 2 κράτη μέλη (Γερμανία, Ισπανία), οι διακρίσεις εις βάρος των διαφυλικών ατόμων θεωρούνται ως διακρίσεις λόγω γενετήσιου προσανατολισμού.

Σε 2 κράτη μέλη προβλέπεται ειδική κατηγορία διακρίσεων: στην Ουγγαρία η «σεξουαλική ταυτότητα», ενώ στη Σουηδία η «διαφυλική ταυτότητα ή έκφραση».

Δικαίωμα αλλαγής φύλου και νομική αναγνώριση

Ένα δεύτερο ζήτημα που αφορά τα τρανσεξουαλικά άτομα (εκείνα που προβαίνουν σε αλλαγή φύλου) είναι το δικαίωμά τους να αλλάξουν φύλο και η επίσημη αναγνώριση της εν λόγω αλλαγής. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει αποφανθεί ότι οι αρχές:

- οφείλουν να επιτρέπουν στα άτομα να προβαίνουν σε χειρουργική επέμβαση αλλαγής φύλου
- οφείλουν να αναγνωρίζουν νομικά την αλλαγή φύλου των ατόμων αυτών και το δικαίωμά τους να συνάπτουν γάμο με άτομα του αντίθετου φύλου

Εξακολουθούν, ωστόσο, να υπάρχουν προβλήματα:

- Στα περισσότερα κράτη μέλη προβλέπονται αυστηροί όροι για την πραγματοποίηση χειρουργικής επέμβασης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται συμβουλευτική υποστήριξη από ειδικούς και προηγούμενη άδεια εκ μέρους των τελευταίων. Στην Τσεχική Δημοκρατία, π.χ., για την πραγματοποίηση της χειρουργικής επέμβασης αλλαγής φύλου απαιτείται προηγουμένως έγκριση από πενταμελή επιτροπή, στην οποία μετέχουν δύο ιατροί και ένας δικηγόρος.
- Τέσσερα κράτη μέλη (Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Λεττονία και Μάλτα) δεν αναγνωρίζουν ακόμη με νόμο την αλλαγή φύλου ούτε το δικαίωμα σύναψης γάμου.
- Εννέα κράτη μέλη προβλέπουν αυστηρούς όρους για όσους επιθυμούν να αλλάξουν το μικρό τους όνομα, όπως προσκόμιση αποδεικτικών ιατρικών εγγράφων.
- Πάνω από το 80% των διαφυλικών ατόμων που ερωτήθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας σε ολόκληρη την ΕΕ ανέφεραν ότι το κράτος αρνήθηκε να τους παράσχει χρηματοδότηση για να προβούν σε χειρουργική επέμβαση αλλαγής φύλου ή/και ορμονοθεραπεία, ενώ οι περισσότεροι από τους μισούς δήλωσαν ότι χρηματοδότησαν τη θεραπεία τους με ίδιους πόρους.
- Πολλοί επαγγελματίες του κλάδου της υγείας είτε δεν επιθυμούν να παράσχουν τη σχετική θεραπεία είτε δεν έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις για να το κάνουν.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΙΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Η κοινοτική νομοθεσία κατά των διακρίσεων οφείλει να απαγορεύει ρητώς τις διακρίσεις λόγω ταυτότητας φύλου και να προστατεύει επομένως όλους εκείνους που εκφράζουν ταυτότητα φύλου διαφορετική από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννησή τους, όπως τα άτομα που ντύνονται με ρούχα του άλλου φύλου (παρενδυσίες) και τους τραβεστί, και όχι μόνο όσους έχουν προβεί σε χειρουργική επέμβαση ή έχουν ξεκινήσει τη σχετική διαδικασία.

Το παρόν έντυπο βασίζεται σε δύο εκθέσεις: «Ομοφοβία και διακρίσεις λόγω γενετήσιου προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου στα κράτη μέλη της ΕΕ – Μέρος 1: Νομική Ανάλυση» που δημοσιεύθηκε από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) τον Ιούνιο του 2008 και «Ομοφοβία και διακρίσεις λόγω γενετήσιου προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου στα κράτη μέλη της ΕΕ – Μέρος 2: Η κοινωνική κατάσταση» που δημοσιεύθηκε τον Μάρτιο του 2009.

Το πλήρες κείμενο της έκθεσης είναι διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu>
Μπορείτε να παραγγείλετε δωρεάν όλες τις εκδόσεις του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω του δικτυακού του τόπου.

Σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς τη μετάφραση του εντύπου, συμβουλευθείτε την αγγλική γλώσσα, η οποία αποτελεί την πρωτότυπη και επίσημη έκδοση του εγγράφου.